

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԳԵՏԱԴԱՐՁԻ ՎԵՐԱԳՐՈՒԱԾ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Մեր Շարականոցին սկիզբը դրուած «Յօրինողք Շարականաց» խորագրով ցանկին համաձայն, «Հանգստեանսն և ըզ-Մարտիրոսացն, և ևս զբաղումս ի մանկանցն» երգած է Պետրոս Դեատգարձն։ Թէ իրականութեան որքան համապատասխան է այս վերագրումը Համօրէն Ննջեցելոց կանոնին վերաբերմամբ՝ կ'արժէ քննել քիչ մը մօտէն։

Մեր կողմէ կատարուած քննութիւնը ցոյց կու տայ որ յիշեալ կանոնին մաս կազմող 17 պատկերներն չեն պատկանիր Գետագարձին, այլ՝ յետնագոյն գրողներու։

Ակնարկուած 17 պատկերներէն երեքը կը գտնուին ԲԿ, չորսը ԳԿ, ութը ԴԶ և երկուքը ԴԿ ձայներուն մէջ. այսպէս.

ԲԿ

Ի գալըստեան Տեառն.

Դայ գօրութեանց թագաւորն.

Սարսափելի որոտմամբ։

ԳԿ

Լեառն վիմածին.

Յանձնկողմանական.

Փառք քեզ Աստուած.

Ընդ զըւարթունս երկնից։

ԴԶ

Բազմերամբ վեհագունիցըն.

Ահագին է օրըն.

Ջահագին համբաւ.

Որ հայրական իշխանութեամբ.

Ժողովեալքս ի տաճար փառաց.

Մերձեցայ ևս.

Անըսկիզբն Աստուած.

Մեծ և ահեղ է։

ԴԿ

Որ ի Հօրէ առաքեցար.

Ես ասացի Տէր ողորմեա։

Մեր հաւաստումը հիմնաւորելու համար ստորև կու տանք թիւերն ու էջերը այն ձևագիր Շարականոցներուն, ուր յիշ-

եալ պատկերները կը գտնուին իբրև յետագայ յաւելումներ, գրուած արտաքոյ՝ Գետագարձի համարուած հնագոյն կանոններէն։

Կը դասաւորենք այբուբենական կարգով ի գիւրութիւն շարականներու ուսումնասիրութեամբ զբաղող բանասէրներու։

1. — Ահագին է օրըն. — Տպ. Երուսաղէմ, 1936, էջ 899, ԴԶ, Մեծացուցէ. — Ձեռ. Ս. Յ. Թիւ 1556 (էջ 260), 1654 (633), 1700 (586)։

2. — Անըսկիզբն Աստուած. — Տպ. 907, ԴԶ, Տէր յերկնից. — Ձեռ. 1556 (էջ 262), 1654 (635), 1700 (587), 1987 (466), 3051 (590)։

3. — Բազմերամբ վեհագունիցըն. — Տպ. 898, ԴԶ, Մեծ. — Ձեռ. 1335 (էջ 661), 1556 (262), 1654 (635), 1700 (589)։

4. — Դայ գօրութեանց թագաւորն. — Տպ. 881, ԲԿ, Տէր յերկնից. — Ձեռ. 1654 (էջ 630), 1700 (593)։

5. — Ես ասացի Տէր ողորմեա. — Տպ. 916, ԴԿ, Տէր. — Ձեռ. 1556 (էջ 269), 1648 (725), 1654 (639), 1700 (592)։

6. — Ջահագին համբաւ. — Տպ. 900, ԴԶ, Ողորմեա. — Ձեռ. 1556 (էջ 260), 1654 (633), 1700 (585), 3767 (թղ. 277ա)։

7. — Ընդ զըւարթունս երկնից. — Տպ. 896, ԳԿ, Տէր. — Ձեռ. 1654 (էջ 631), 1700 (566)։

8. — Ժողովեալքս ի տաճար փառաց. — Տպ. 906, ԴԶ, Տէր. — Ձեռ. 1556 (էջ 259), 1654 (632), 1700 (585)։

9. — Ի գալըստեան Տեառն. — Տպ. 881, ԲԿ, Տէր. — Ձեռ. 1654 (էջ 629), 1684 (782), 1700 (593)։

10. — Լեառն վիմածին. — Տպ. 891, ԳԿ, Մեծ. — Ձեռ. 1335 (էջ 661), 1654 (631), 1700 (566)։

11. — Մեծ և ահեղ է. — Տպ. 909, ԴԶ, Տէր. — Ձեռ. 1556 (էջ 263), 1583 (364), 1654 (636), 1700 (591)։

ՀԱՅ ՆԿԱՐԱԴՆԵՐ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՆԱՂԱՇ

(1415?-1475?)

Գատկերահան վարպետ Սամուէլ որդին էր Տիրացու քահանայի: Ծնած է ժ. Դաբու առաջին քառորդին ենթադրաբար: Աշակերտած է Յովհաննէս քահանայի: Եղած է ուսուցիչ Երզնկացի Նաղաշ Յովհաննէս քահանայի: Ընդհանրապէս ապրած եւ աշխատած է Երզնկայի շրջանին մէջ: Իր գրական եւ մանրանկարչական գործունէութիւնը կ'ընդգրկէ 1436-1473 տարիները: Այդ շրջանի արդիւնքէն կրնանք յիշել հետեւեալները:

1. — Շարակնոց, 1436, Երզնկա: Գրիչ՝ Սամուէլ: Ծաղկող՝ Յովհաննէս Գհն. Մեկտինցի. — Յիշտ. ժ. Դարի, Ա. Մասն, թիւ 513:

2. — Յայամաւորք, 1446, Երզնկա: Գրիչք բազում, Մինաս սարկաւագ, Սարգիս, եւայլն: Նկարող՝ Սամուէլ վարպետ: Ստացող՝ Ներսէս քահանայ. — Յիշտ. ժ. Դարի, Ա., թիւ 678:

3. — Շարակնոց, 1455: Գրիչ եւ ծաղկող՝ Սամուէլ. — Զեռ. Վիեննայի, թ. 1000:

4. — Ժամագիրք Ատենի, 1465: Գրիչ եւ ծաղկող՝ Սամուէլ. — Զեռ. Հալէպի, թիւ 111: Յիշտ. ժ. Դարի, Բ., թիւ 303:

12. — Մերձեցոյ ես. — Տպ. 906, ԴՁ, Տէր. — Զեռ. 1556 (էջ 261), 1566 (618), 1654 (634), 1700 (586), 3051 (590):

13. — Յանրսկրդրնական ծոցոյ Հօր. — Տպ. 892, ԳԿ, Ողբ., ծայրանուն Յալոբ. — Զեռ. թիւ 1654 չուսի:

14. — Որ ի Հօրէ առաքեցար. — Տպ. 915, ԴԿ, Տէր. — Զեռ. 1556 (էջ 269), 1654 (639), 1684 (782), 1700 (593):

15. — Որ հայրական իշխանութեամբ. — Տպ. 905, ԴՁ, Տէր. — Զեռ. 1556 (էջ 259), 1654 (632):

16. — Սարսափելի որոտամբ. — Տպ. 882, ԲԿ, Տէր, ծայրանուն Սարգիս. —

Ըստ ցուցակագրող Արտաւազդ արքեպիսկոպոսի «էջ 93ի խորանը փառահեղ գործ մ'է եւ ուշադրութեան արժանի: ...: Ոսկենկար այս խորանը շքեղ համադրութիւն մը կը ներկայացնէ նոյն էջի լուսանցազարդին եւ սկզբնատառին հետ» (Ցուցակ Զեռ. Հալէպի, 1935, էջ 190):

5. — Դանծարան, 1466, Երզնկա: Գրիչ՝ Սամուէլ Նաղաշ. — Յիշտ. ժ. Դարի, Բ., թիւ 317:

6. — Աւետարան, 1473, Երզնկա: Գրիչ՝ Մանուէլ երէց: Ծաղկող՝ վարպետ Սամուէլ պատկերահան. — Յիշտ. ժ. Դարի, Բ., թիւ 448:

Մ Ի Ն Ա Ս Կ Ր Օ Ն Ա Ի Ո Ր

(1415?-1485?)

Մինաս նկարող ծնած է 1415ին մօտաւորապէս: Հօրը անունն էր Մաղթում, մայրը կը կոչուէր Մարմնիք: Աշակերտած է Մկրտիչ Օրբէլինց (Արէկենց) վարդապետին, Արգելանայ կամ Յուսկան Որդւոյ վանքին մէջ: Իր գործունէութեան զլխաւոր կեդրոնները եղած ըլլալ կը թուին Արգելանայ Վանքը եւ Աղթամար, ուր ծաղկած եւ նկարազարդած է շրջակայ զանազան վայրերու մէջ գրուած բազմաթիւ ձեռագիրներ: Ունեցած է աշակերտներ. ծանօթ են Կարապետ Աղթամարցի, Մուրատ սարկաւագ՝ ծաղկող (1460-1471), եւ Կարապետ Բերկրցի՝ նկարող (1471-1500):

Զեռ. 1566 (էջ 646), 1567 (էջ 609), 1578 (թղ. 349ր), 1642 (էջ 778), 1648 (731), 1654 չուսի, 1655 (558), 1671 (757), 1684 (781), 1700 (594), 3466 (696), 3767 (թղ. 280ա):

17. — Փառք քեզ Աստուած. — Տպ. 895, ԳԿ, Տէր. — Զեռ. 1654 (էջ 630), 1700 (595), 1987 (465):

Ինչպէս կը տեսնուի վերեւ արուած ցանկին մէջ, խնդրոյ առարկայ 17 պատկերները կը բաժնուին երեք տեսակի. Մեծացուցէ 3, Ողորմեա 2, Տէր յերկնից 12: Այս վերջին տեսակը արդէն յայտնի է իր թուական առաւելութեամբ մեր Շարակնոցին մէջ:

Ն. ԱՐԲ. ՄՈՎԱԿԱՆ